

Vredekerk Soesterberg, 20 april 2025 (Pasen)
Lezingen: Ezechiël 37:1-10 en Marcus 16:1-8

Eén van die vragen die je nooit aan mij moet stellen, is deze: “Wim, waar ligt nou precies jouw passie?” Dat is nou zo’n vraag waarvan ik heel chagrijnig word. Want ik begrijp de bedoeling niet. In mijn simpele brein zijn er maar drie terreinen waarop ik mij nog iets bij dat begrip “passie” kan voorstellen. Dat zijn 1) de categorie van de slaapkamergeheimen, 2) de categorie moord en doodslag, 3) de momenten waarop ik tot de ontdekking kom dat ze wéér mijn fiets gestolen hebben. Komt bij: ik ben nog van de generatie “Laten we het alsjeblieft nuchter houden”. Dus als iemand mij iets wil vertellen over mijn werk (of ik dat goed doe, of niet goed doe), of wil vragen of ik het nog aankan, dan wil ik daar best naar luisteren en iets over vertellen. Maar waarom zou iemand willen weten of ik mijn werk verricht met een ontembaar enthousiasme? Wat voegt dat toe en wie heeft daar wat mee te maken? Ik moet er niet aan denken ook: elke dag weer enthousiast zijn lijkt mij verpletterend vermoeiend.

Volgens mij is dat hele begrip “passie” onderhevig aan een onstuitbare inflatie. Onlangs las ik in een bericht iets over een “gepassioneerde postzegelverzamelaar”. Dat lijkt mij alleen maar een doorzichtige poging om van de saaiste hobby die de mensheid ooit heeft voortgebracht nog iets aantrekkelijks te maken. Dus alsjeblieft: stel mij die vraag niet!

Maar goed: laten we vandaag eens modieus doen, en laten we eens de vraag opwerpen: “Waar lag nou precies de passie van Marcus?” Volgens de meeste bijbelgeleerden is het Marcus-evangelie het oudste van de vier evangeliën. Mattheüs en Lucas zijn van later datum; zij hebben bij het componeren van hun eigen evangelie gebruik gemaakt van de Marcusverhalen, en hebben daar hun eigen uitleg en vertellingen aan toegevoegd. Het Johannesevangelie is weer tientallen jaren jonger, en vormt een verhaal apart. Marcus wil het verhaal van Jezus vertellen, en concentreert zich daarbij op de daden van Jezus. Dat geeft aan zijn evangelie een grote dynamiek. Ter vergelijking: Mattheüs heeft veel meer interesse in de wóorden van Jezus; bij Mattheüs ligt de nadruk op de toespraken van Jezus, en op de gesprekken met zijn leerlingen. Daarom heeft het Mattheüsevangelie minder vaart, en is het ook veel langer. Het verhaal van Marcus is het oudste van de vier, en vertolkt wellicht iets van het oorspronkelijke geloof van de eerste christenen. Marcus vertelt, vergeleken bij zijn collega’s, maar weinig, maar in dat weinige zit wel de kèrn van het geloof. Die kern wil Marcus dóórvertellen; daar ligt zijn “passie”.

Drie vrouwen gaan op weg naar het graf, om het lichaam van Jezus te gaan zalven. Dat had niets met balsemen te maken, maar was bedoeld om Jezus te reinigen van alle bloed en vuil, en daarna zijn lichaam met kruiden en geurige olie in te wrijven. Het was ‘n bewijs van liefde en respect aan de overledene. Een beetje merkwaardig is het, dat deze vrouwen van alles bij zich hebben, behalve iemand om de steen van het graf te rollen. Rekenden zij misschien op de aanwezigheid van een beheerder of tuinman die hun terwille zou willen zijn? Maar als ze bij het graf komen, is de steen al weggerold. Marcus vertelt niet wie de steen heeft verschoven, en hoe, en wanneer; dat kan of wil hij niet zeggen. Hij beperkt zich tot het gegeven dat het graf geopend was; vanuit het graf was er een doorgang naar het leven gekomen.

De vrouwen gaan het graf binnen, waar zij een jonge man zien zitten. Mattheüs maakt later een engel van die jongeman, die onder gebeef van de aarde uit de hemel neerdaalt om eigenhandig de steen weg te rollen. Marcus is veel soberder in zijn vertelling, en houdt het op een jonge man in een wit gewaad. Wèl heeft deze jongen iets met God te maken, want hij zit aan de rechterkant van de plek waar Jezus gelegen heeft. Dat doet denken aan Psalm 121, waar staat: “De Heer is uw bewaarder, de Heer is uw schaduw aan uw rechterhand.” En aan Psalm 16, waarin gezegd wordt: “Ik stel mij de Heer bestendig voor ogen; omdat Hij aan mijn rechterhand staat, wankel ik niet. (...) want Gij geeft mijn ziel niet prijs aan het dodenrijk...” Misschien bedoelt Marcus dàt wel te zeggen met die witte gedaante aan de rechterzijde van

het graf: zelfs in de dood is God niet van Jezus' zijde geweken, ook in het graf stond Hij naast Hem... Dan zou die jongen dus toch een engel, een teken van God kunnen zijn.

Ook vanwege zijn woorden zouden we deze jongeman een engel kunnen noemen. Engelen zijn immers boodschappers van God; en de boodschap die klinkt in dat lege graf is zonder twijfel een boodschap van Godswege. "Jezus is hier niet," zegt de jongen, "Hij is opgewekt." Dat staat er ook letterlijk in het Grieks: "Hij is wakker gemaakt, gewekt." In het NT kan het werkwoord ook "doen opstaan" betekenen. Ditzelfde werkwoord spreekt Jezus uit tegen het dochtertje van Jäirus: "Meisje, ik zeg je: word wakker, sta op!" Die woorden "Hij is opgewekt" suggereren dus dat Iemand Jezus heeft geroepen, heeft wakker gemaakt. En opnieuw vertelt Marcus niets over het hoe en wanneer van deze geschiedenis; alleen het resultaat wordt genoemd: "Hij is niet hier!"

"Ga terug," zegt de jongen vervolgens, "en zeg tegen zijn leerlingen en tegen Petrus: Hij gaat jullie voor naar Galilea..." Waarom krijgt Petrus hier zo'n aparte vermelding? Is hij soms belangrijker dan de andere discipelen? Integendeel, denk ik. De naam van Petrus wordt in het evangelie volgens Marcus het laatst genoemd in H. 14, in het verhaal van de verloochening. Dát is Petrus' laatste optreden: hij ontkent dat hij een volgeling van Jezus is. Mag zó iemand nog een discipel genoemd worden? "Zeg tegen zijn leerlingen en tegen Petrus..." laat de jongeman weten. Dat betekent dat Petrus er helemaal bij hoort. God heeft hem die verloochening allang vergeven! Zoals Jezus niet gevangen hoefde te blijven in het dodenrijk, zo hoeft een mens niet gevangen te blijven in zijn schuld.

Volgens mij ligt hier een bepaalde kern van het verhaal. Tijdens het Kerstfeest staan we stil bij een klein kind in een kribbe: God kiest ervoor om in ons midden zichtbaar te worden als een onschuldig, kwetsbaar kind. Dat roept onze compassie wakker: het zien van een kind roept zorgzame vader- en moedergevoelens in ons op. We willen zo'n kind beschermen, koesteren, veiligheid geven. Op die manier roept God het mooiste en het beste in ons wakker: onze medemenselijkheid, onze humaniteit. Jezus zelf, dat kwetsbare Kind, kiest de compassie als kern van zijn leven: Hij laat uitgestoten mensen weer in de kring komen, Hij geneest mensen, zodat ze weer met het samen leven mee kunnen doen, Hij bekommert zich zelfs om mensen die in Joodse ogen tot de heidenen, de buitenstaanders behoorden... Zijn missie is het uitdragen van Gods liefde, het oproepen tot een houding van naastenliefde en humaniteit. Om het in modern turbo-jargon te zeggen: zijn "passie" is niet The Passion, maar zijn passie is de compassie. Zelfs in dit opstandingsverhaal komt deze compassie naar voren: Petrus mag als volwaardige leerling weer meetellen. Een god van wraak zou Petrus voorgoed buitengesloten hebben, maar de God van liefde heeft begrip voor Petrus, medelijden met Petrus. Daar ligt het hart van God, daar ligt de missie van Jezus. Want een leven vanuit compassie is sterker dan de dood. Liefde overwint alles, ook onverschilligheid, haat en dood.

Petrus mag, samen met de andere leerlingen, naar Galilea gaan. Waarom naar Galilea? Bij Lucas spelen alle gebeurtenissen ná de opstanding zich af in en om Jeruzalem, de stad van de tempel, het godsdienstige hart van Israël; is dat niet méér voor de hand liggend? Misschien bedoelt Marcus te zeggen dat het verhaal van Jezus gewoon verdergaat. In Galilea was het allemaal begonnen: dáár begon Jezus met zijn verkondiging, dáár riep Hij vissers op om zijn volgelingen te worden. In Galilea hadden de leerlingen hun oude bestaan terzijde gelegd, om voortaan Jezus te volgen en te dienen. Deze geschiedenis moet worden voortgezet! Het verhaal van Jezus met zijn leerlingen gaat nog altijd door, want: "Hij gaat jullie voor naar Galilea..." Ook zó zal Jezus levend blijven: in de woorden en daden van zijn discipelen, die doorgaan met volgelingen te zijn.

Bovendien is Galilea de plaats waar de leerlingen woonden en werkten. Dat roept bij mij de gedachte op: "Jezus gaat ons niet voor naar heilige plaatsen of diepzinnige momenten, maar naar de plek waar ik woon en werk, naar mijn gewone, alledaagse bestaan. Daar mag ik Hem

dienen, en daar zal ik Hem zien. Het geloof wijst mij op de plek waar ik nu ben, en de mensen met wie ik hier omga. Daar ligt mijn roeping en uitdaging.”

De boodschap van de jongeman is duidelijk, en zijn opdracht ook. Helaas komt er van die opdracht niets terecht. De drie vrouwen vluchten sidderend weg van het graf, en hullen zich in sprakeloosheid. Als mens kun je lang denken dat God een vreemde is, een sprookjesfiguur uit oude verhalen. Wanneer je aan den lijve ervaart dat God nooit is gestopt met zijn bevrijdende werk, dat Hij aanwezig is in jouw bestaan, dan kun je als mens een siddering, een huivering niet onderdrukken. Dat heeft niet met angst, maar meer met eerbied en ontzag te maken. Het is niet zo vreemd dat die vrouwen onthutst en met stomheid geslagen zijn. Sprakeloosheid is een gepaste, natuurlijke reactie op het ontdekken van Gods aanwezigheid.

Ondertussen zit het evangelie nu wel op slot. Het eindigt in huivering en stilzwijgen. Wie is er nog overgebleven om het verhaal van de opstanding door te vertellen? Nico ter Linden geeft er in zijn boek “Het verhaal gaat...” een aardige draai aan: hij veronderstelt dat Marcus zijn evangelie bewust in sprakeloosheid laat uitlopen, om ons als lezers op het idee te brengen dat niet alleen de vrouwen dat bericht uit den hoge hebben vernomen. Wij toch ook!? Wij hebben toch óók gehoord dat het graf leeg is, en dat Jezus ons voorgaat naar Galilea? Als die vrouwen het verhaal niet vertellen, dan moeten wij het maar gaan doen, het verhaal van de weg van Jezus, de weg die niet doodliep, maar een weg ten leven bleek te zijn.

Nou vooruit: laat dat dan onze “passie” zijn!

Iets over de Paaslach

In de Middeleeuwen ontstond in de kerk een bijzonder gebruik: de Paaslach (risus paschalis). Op de morgen van Pasen nam het kerkvolk enkele minuten de tijd om vol overgave de dood uit te lachen. Want de dood bleek op de dag van de opstanding de grote verliezer te zijn!

Vroege theologen als Augustinus, Gregorius van Nyssa en Johannes Chrysostomus hadden het al gezegd: God had de duivel voor de gek gehouden door Jezus uit de dood op te wekken. En daarom werden dood en duivel op de eerste Paasdag in hun gezicht uitgelachen.

Ik vermoed dat het er in de Middeleeuwen rauw en ruig aan toe ging, dat er werd gebulderd van het lachen, en dat er nare dingen over en tegen de dood werden geroepen. Ik vermoed dat het, na de ingetogen weken van de Lijdenstijd, een uitbarsting van emotie is geweest. Het gaf een mooi gevoel van saamhorigheid en eensgezindheid om met z’n allen aan die bevrijdende en genezende lach mee te doen. Maar dat lachen op Pasen liep uit de hand. Priesters begonnen zichzelf als grappenmakers te beschouwen, en de grappen, waarmee de Paaslach op gang werd gebracht, werden platvloerse grollen. Het ging niet meer om verbondenheid en solidariteit, maar om het aanhoren van de ‘leukerds’. Paus Clemens X (1670-1676) verbood dan ook het gebruik van de Paaslach.

De Paasglimlach

Er waren eens vier broers. Ze kwamen uit een arm gezin, maar hun ouders hadden keihard gewerkt om hun zoons een goede opleiding te kunnen geven. Na hun studie hadden ze alle vier een uitstekende baan gevonden, en hadden ze een goede plek in de samenleving veroverd. Op een keer kregen ze van hun oude moeder een uitnodiging: "Lieve jongens, over enkele weken is het Pasen, en dat zou ik graag met jullie vieren. Hierbij nodig ik jullie uit voor mijn Paasdiner." Dat was wel een probleem voor de broers, want die hadden natuurlijk helemaal geen tijd voor een familiebezoek of een Paasdiner. Hoe moesten ze dit nu oplossen? En ze belegden een familieberaad via ZOOM.

Toen ze elkaar op het beeldscherm zagen, zei de oudste: "Tja, ik heb uiteraard echt geen tijd voor die Paasflauwekul, maar ik vond het wel lief dat moeder ons uitnodigde. Nu heb ik voor haar een huis gekocht, in de buurt van haar oude flatje. Een prachtig landhuis met zes slaapkamers en zes badkamers. Nu kan moeder haar Paasdiner geven in haar mooie nieuwe huis!" De tweede zoon sprak: "Wat een briljant idee. Ik kon zelf niets bedenken, maar nu ik jouw idee hoor, schiet mij iets te binnen. Ik laat onder het nieuwe huis van moeder een thuisbioscoop aanleggen, met de allerbeste kwaliteit aan beeld en geluid. Dan kan ze met al haar vrienden naar haar lievelingsfilms kijken!" Toen zei de derde zoon: "Ook ik had nog niets bedacht, maar nu weet ik het! Ik ga morgen naar mijn Mercedesdealer en bestel voor moeder het mooiste en duurste model. Een aanwinst voor op haar nieuwe oprijlaan!"

De jongste zoon zei: "Ik heb een papegaai voor haar gekocht! Jullie weten dat de ogen van moeder steeds verder achteruit gaan. Haar ogen zijn zó slecht geworden, dat ze niet eens meer uit haar trouwbijbel kan lezen. Nu ontdekte ik een kerk bij mij in de buurt. Daar hadden ze een papegaai die de hele Bijbel uit zijn hoofd kende! Daar was een team van 20 priesters en predikanten voor nodig geweest, en het had 12 jaar geduurd om het beest alles aan te leren, maar toen kon dus die papegaai de hele Bijbel foutloos citeren. Je noemt maar een Bijbelboek en het gewenste hoofdstuk, en dan begint die vogel vlekkeloos voor te dragen. Dat leek mij een prachtig cadeau voor mama! Eerst wilden ze het dier niet kwijt, want ze gebruikten hem voor hun catechisaties, maar toen ik beloofde dat ik 20 jaar lang elk jaar 100.000 euro aan de kerk zal schenken, - toen mocht ik hem meenemen. Ben benieuwd wat moeder ervan vindt!"

Na de Paasdagen kwam er een bedankbrief van de oude moeder. Dit is wat zij schreef:

"Lieve Mark, wat heb je mij verrast met dat mooie nieuwe huis! Ik moet je eerlijk zeggen dat ik maar één kamer gebruik, want met mijn slechte ogen kan ik op al die trappen en gangen de weg niet zo goed vinden. Ik weet ook nog niet hoe ik het allemaal schoon moet gaan houden. Maar het was een lief idee van je!

Lieve Michael, wat een prachtige thuisbioscoop heb je laten aanleggen! Ik zal er helaas geen gebruik van maken, want met mijn slechte ogen zie ik die films niet meer. Ik heb ook geen vrienden meer die nog kunnen komen; ze zijn te oud geworden of leven al niet meer. Maar je hebt aan mij gedacht, en dat is lief!

Lieve Melvin, jou wil ik bedanken voor de prachtige Mercedes! Vanwege mijn slechte ogen heb ik mijn rijbewijs helaas moeten inleveren. Ik zet de wagen in een van de vijf garages, en we gaan zeker een ritje maken als je weer eens op bezoek komt. Je bent een lieve jongen!

Lieve Martin, jij bent de enige die echt over zijn cadeau heeft nagedacht! Je kon er niet bij zijn, maar je hebt toch van mijn Paasdiner een groot feest gemaakt! De kip die jij stuurde, smaakte fantastisch! Dank je wel, lieve Martin!"